

LUX FILM DAYS

3 ФИЛМА
24 ЕЗИКА
28 ДЪРЖАВИ

© Sophia Olsson

SAMEBLOD (SAMI BLOOD)

Филм на Аманда Кернел
Швеция, Норвегия, Дания

SAMEBLOD (SAMI BLOOD)

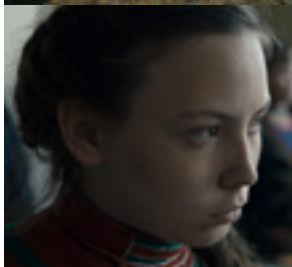
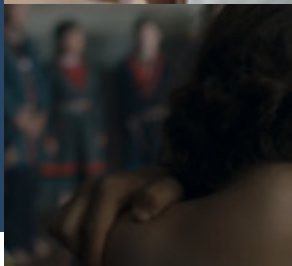
ФИЛМ НА АМАНДА КЕРНЕЛ

Възрастна дама отива заедно със сина си да посети своето родно място в северна Швеция за погребението на сестра си. Тя няма никакво желание да подновява връзката със семейството си и общността, които е напуснала много млада. Там обаче спомените се връщат: като съвсем младо момиче, подложена на унижения от страна на здравомислещите шведи, тя се е помъчила да спечели тяхното признание, но в крайна сметка е променила самоличността си, за да избяга от една твърде ограничаваща съдба. След всички тези години отхвърлянето на нейните корени ѝ се струва самозаблуда.

ЕДИН ВИД ВЪТРЕШЕН КОЛОНИАЛИЗЪМ

Филмът на Аманда Кернел не дава писмено указание за контекста на филма, какъвто е случаят в „Лапландия, 1930 г.“. Именно на зрителя се пада задачата да прави предположения за този регион и общността, която го обитава, без съмнение почти непознати за голяма част от европейската публика. Естествено, прологът (завръщането на възрастната дама в родината ѝ) се развива в днешно време (съвременен автомобил, дрехи с леопардов десен...), но дългата ретроспекция, която представлява най-голямата част на филма, не е изрично ситуирана във времето и пространството.

Кристина се връща към юношеската си възраст – времето, когато се е наричала Еле Маря. И ето че се озоваваме сред едно номадско семейство в традиционни носии: еленовъди. Двете дъщери трябва да заминат за пансионат, за да получат шведско образование: там използването на техния майчин език – саами – не се допуска. По-малката сестра – Нена, бива вътрешно разкъсвана от тази географска и културна отдалеченост. По-голямата – Еле Маря, намира в образованието и най-вече в книгите възможност за еманципация. Тази еманципация е от решаващо значение, тъй като Еле Маря страда от остракизма, прилаган от страна на шведите. Младежите, които работят в околностите на училището, се подиграват на децата саами, които се отличават със своите традиционни носии и сравнително нисък ръст. Като цяло на тези деца се гледа като на местна атракция. Кристина – учителката с издължено телосложение и руса коса – ги научава на следните думи по случай посрещането на гости от Упсала: „аз съм едно малко и бедно, но щастливо дете...“. Тези гости не са, както са се надявали някои от децата, кралят или кралицата на Швеция, а един учен, един фотограф и една „посредничка“. Ученият е дошъл да взема антропологически мерки (ширина на черепа, дължина на носа и др.), фотографът – да снима общия облик на голите деца, а госпожата – да „приласкава“ децата, като изразява очарованието си от техните носии, мекотата на косите им („които изобщо не са къдрави!“ – казва тя) или да отклонява вниманието на учителката в деликатния момент, когато свенливостта на Еле Маря е изложена на изпитание. Тя е най-голямата сред децата и от нея се очаква да дава пример, но тя е в пубертета. Ето защо тя преживява това разголване като унижение: посетителите не са дошли да се срещнат с млади шведски граждани, а да проучват представителите на една „народност“, така както се преглежда добитък. Чувството, че бива третирана като животно, не стихва: след поредната подигравка от страна на младежите („те са изостанали на по-ранен етап на еволюцията“) Еле Маря се разбунтува и изисква извинение, но вместо

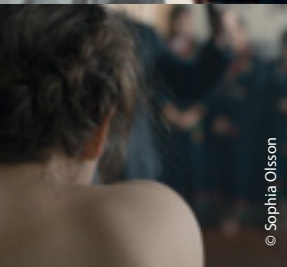

© Sophia Olsson

това е подложена на крайна подигравка: момчетата я хвърлят на земята и я белязват, както се белязва елен, като ѝ срязват ухото...

Еле Маря горещо желае да напусне този район, където саами биват заклеймявани и презирани от обществото: тя изразява желание да продължи образованието си в Упсала, но учителката отказва да направи съответните постъпки, като се аргументира, че децата саами не разполагат със същите умения като шведските деца и дори – че не биха оцелели в града.

© Sophia Olsson

Всички тези елементи разкриват една лицемерна добронамереност от страна на шведите спрямо саами: те биват държани в едно непоносимо двойствено положение. От една страна, децата ходят на училище, което със сигурност е от полза, и са в контакт (но малко) с културата – нещо, което е илюстрирано например в сцената, в която учителката дава на Еле Маря една книга. От друга страна, им се внушава обаче, че са напълно различни и непригодни към съвременния живот. Така отново саами биват имплицитно приравнени с животните, чието оцеляване зависи изцяло от тяхната привързаност към средата им.

ПРОМЯНА НА САМОЛИЧНОСТТА

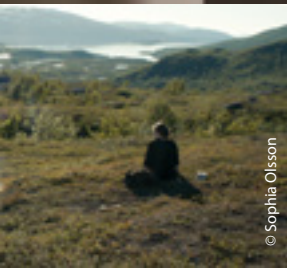
За да избяга от предначертаната от семейството ѝ съдба, но и от шведите, които искат да я държат в това състояние на индивид от втора категория, Еле Маря няма друг избор, освен да смени самоличността си: да промени името си (тя неслучайно взема името на учителката си: Кристина Лайлер); да сваля традиционната си носия и да започне да носи обикновени дрехи, а после и да изгори носията като знак за безвъзвратна промяна; естествено, вече да не говори саами; и накрая дори убива един елен, като израз на гнева си, но и като окончателно отхвърляне на живота на своите родители. Всичко се случва така, сякаш личната идентичност на Еле Маря е по-силна от културната ѝ идентичност, като че ли има конфликт между тези две самоличности, като втората възпрепятства първата да се развива.

Но в действителност нещата не са толкова прости. Въпреки че тя променя името си, дрехите и езика си, нейният външен вид я определя като „лапландка“, както я наричат шведите – дума, която звучи принизяващо в ушите на саамите. И дори любезните шведи, като Никлас и приятелите, поканени на рождения му ден, не могат да бъдат заблудени с тази фалшива самоличност.

Всъщност в Упсала Еле Маря смята, че ще успее да залъже околните и да бъде приета като всяко друго момиче или почти... Първоначално я приемат гостоприемно – макар и доста студено, все пак родителите на Никлас я приемат; тя тръгва на училище и въпреки че се отличава от останалите млади момичета – всичките руси и слаби, тя като че ли успява да спечели нова приятелка. Но съмнението е все пак там: наистина ли младата Кристина е тази, която събужда симпатия, или това, което е интересно, е само нейната екзотичност? Сцената, в която приятелка на Никлас иска от нея да изпее един „йойк“ (традиционно песнопение на саами), е много показателна в това отношение. Дори на един рожден ден, отпразнуван в града, Кристина се оказва етнологка атракция...

В крайна сметка тя бива приканена да напусне къщата на Никлас и да си заплати разходите за обучението: така бедността ѝ се прибавя към нейния произход като мотив, обосноваващ отхвърлянето ѝ от страна на гражданите на Упсала. Сякаш отхвърлянето в града е в по-цивилизована форма, по-малко брутално, отколкото на село...

Въпреки това Еле Маря успява да се превърне изцяло в Кристина (това е и името, с което я нарича синът ѝ): благодарение на колана със сребърници на баща си тя

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson

успява да финансира обучението си. Продължението не е показано, но може да се предположи, че решителността на Еле Маря и нейната приспособимост, за която разказът вече ни е дал множество примери (нейната съпротива спрямо презрителните младежи, дързостта ѝ да отиде на бала в откраднатата рокля, имитирането ѝ на шведите, например както когато вдига малкия си пръст, за да отпие от кафето), ще дадат резултат.

КЪМ РАЗРЕШАВАНЕТО НА КОНФЛИКТА

За зрителя вътрешният конфликт, който въплъщава Еле Маря/Кристина, е съвсем очевиден и можем да се запитаме как така героинята стига дотам да иска да се присъедини към лагера на потисниците си. Момичето сякаш не вижда парадокса в това да страда от клеветите, стигматизацията и насилието от страна на шведите и в същото време да иска да е като тях, да иска да е част от тяхната общност, да застане срещу своята общност. Дори в старостта си тя продължава да отхвърля изцяло своя произход: тя няма желание да придружи сина си, не иска да слуша песните йойк, прави се, че не разбира саами и отказва да преспи, дори и за една нощ, при своето семейство. Тя предпочита да отседне в хотела заедно с туристите. Там тя разменя по няколко думи с някои от тях, които се оплакват от шума, който вдигат еленовъдите със своите мотоциклети, и изразяват съмнение дали имат правото да замърсяват природния резерват.

Като се озовава отново в родината си и бива отново изправена пред клеветите на шведите по адрес на саами, миналото изплува в паметта ѝ и най-накрая разголява вътрешния ѝ конфликт. Тя лъже за произхода си (твърди, че е от Смоланд), дори споделя нагласата на презрителните туристи, но в крайна сметка разбира, че да лъже другите означава, че лъже себе си... и тогава тя заплаква. В този момент отново става Еле Маря: тя се връща в църквата, отваря ковчега на Нена, за да се наведе над нея и да ѝ поиска прошка. След това отива да се изкачи в планината: трогателна е гледката на тази стара разрошена жена, която тръгва по стъпките, които е извървявала като дете, за да достигне до върха и да съзерцава пейзажа. Да види накрая отново своята земя, да чуе стадото, да навлезе в лагера, където вече са паркирани мотоциклети и АТВ-та.

ПРОТИВОПОСТАВЯНЕ НА МИНАЛОТО И НАСТОЯЩЕТО

С използването на ретроспекцията миналото на Еле Маря е ситуирано в настоящето. Този сблъсък се проявява в различни форми. Една от сцените например се повтаря в миналото и в настоящето. Еле Маря обижда собствената си сестра, наричайки я „мръсна лапландка“, когато тя идва да я потърси, докато Еле Маря флиртува с Никлас: обидата има за цел да покаже на Никлас и на присъстващите, че самата тя не е саами. След това момичето се надвесва над леглото на сестра си, за да ѝ даде обяснение, но Нена буквално се прави на умряла. Сцената се повтаря в настоящето: Еле Маря се навежда над лицето на сестра си, за да поиска прошка – прошка, за това, че я е отблъснала, за напускането си, за презрението, – но този път Нена действително е мъртва...

Противопоставянето на минало и настояще съответства също така на опозицията между традиция и съвременност – две тенденции, олицетворени от двете сестри. Нена остава вярна на традицията и нейното надгробно слово е възхваля на културата на саами: вкус към песните йойк и пасторалния живот... Всичко, на което Еле Маря е обърнала гръб. Съвременният живот обаче е достигнал до еленовъдите, които вече използват мотоциклети и АТВ-та, което ги прави шумни и неприятни за търсещите спокойствие туристи. Съхранената традиция им запазва статута на туристическа атракция – Еле Маря е разбрала това много отдавна, когато заявява, че не желае да се превръща в цирково животно, – а съвременността ги превръща в пречка, която нарушава пейзажа и тишината... Нито едната от тези две възможности не е задоволителна, но шведското господство в социалната, политическата и културната сфера изглежда не оставя друг избор на народа саами.

НАСОКИ ЗА РАЗМИСЪЛ

Освен анализираните елементи, представени по-горе, редица други аспекти на филма *Sameblood* също заслужават допълнителен размисъл.

- Въпросът за малцинствата възниква естествено в рамките на Европа. Въпреки че за щастие вече не се наблюдават подобни екстремни ситуации, каквото е било насилието срещу саами, показано във филма, със сигурност могат да се намерят елементи за сравнение между филма и актуални ситуации. Сещате ли се за такива ситуации?
- Като противопоставя персонажите на Еле Маря и на Нена, филмът противопоставя традицията и съвременността. Тези две възможности изглеждат несъвместими. Считате ли, че е възможен някакъв среден път? Можете ли да даде примери за това?
- Личността на Нена, която избира да съхрани традиционния начин на живот, сякаш се слива със спецификата на културата саами. Трябва ли човек да се дистанцира от своя произход, за да изрази пълноценно своята същност?
- Най-последните кадри от филма показват Еле Маря, стара и рошава, да крачи между палатките на лагера. Този образ напомня на стара индианка в индиански лагер. Може ли да се направи сравнение между съдбата на индианците и тази на саами?

ЕВРОПЕЙСКОТО КИНО ЗА ЕВРОПЕЙЦИТЕ

След миналогодишното издание, което отбеляза 10-годишнината на инициативата, наградата „ЛУКС“ (LUX) продължава да обхваща забележително разнообразие от жанрове и тонове чрез филмите на талантиви млади европейски режисьори. Европейският парламент има удоволствието да Ви представи трите филма, участващи в конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ (LUX FILM PRIZE) през 2017 г.:

„120 УДАРА В МИНУТА“ (*120 battements par minute*), филм на Робен Кампийо, Франция

„SAMEBLOD“ (*Sami Blood*), филм на Аманда Кернел, Швеция, Норвегия, Дания

„УЕСТЪРН“ (*Western*), филм на Валеска Гризехах, Германия, България, Австрия

Филмите разглеждат по емоционален и интелигентен начин актуални въпроси и отразяват това, което Европа преживява в момента. Те показват персонажи, които оправят поглед към заобикалящия ги свят, опитвайки се да разберат действителността, като и обществата и общностите, към които принадлежат. Разказвайки лични истории, огряни от емоцията на киното, европейското кино утвърждава своето качество и разнообразие, както и значението си в изграждането на социалните ценности и културните общности. Каним Ви да видите филмите в рамките на VI-то издание на ФИЛМОВИТЕ ДНИ „ЛУКС“.

ФИЛМОВА НАГРАДА „ЛУКС“

Културата играе основна роля в изграждането на нашите общества.

В този дух през 2007 г. Европейският парламент учреди ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“. По този начин той желае да засили разпространението на европейски филми из цяла Европа и да насърчи разискванията в европейски мащаб по важни за обществото въпроси.

ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ е единствена по рода си инициатива. Докато по-голямата част от европейските копродукции се прожектират единствено в държавата си на произход и рядко се разпространяват в други страни, дори и в ЕС, ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ предоставя рядката възможност три европейски филма да бъдат субтитрирани на 24-те официални езика на Европейския съюз.

Лауреатът на конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ ще бъде излъчен чрез гласуване от членовете на Европейския парламент и ще бъде обявен на 15 ноември 2017 г.

ФИЛМОВИ ДНИ „ЛУКС“

ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“ даде начало на ФИЛМОВИТЕ ДНИ „ЛУКС“ (LUX FILM DAYS). От 2012 г. насам трите филма, участващи в конкурса за ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“, биват представяни пред по-широка европейска публика по време на ФИЛМОВИТЕ ДНИ „ЛУКС“.

С ФИЛМОВИТЕ ДНИ „ЛУКС“ Ви каним да се насладите на едно незабравимо културно преживяване, което преодолява границите. От октомври до декември можете да се присъедините към любителите на киното в цяла Европа, като гледате прожекциите на трите филма на един от 24-те официални езика на Европейския съюз. Не забравяйте да гласувате за предпочитания от Вас филм на нашия уебсайт luxprize.eu или на нашата страница във Фейсбук!

СПЕЦИАЛНА НАГРАДА НА ПУБЛИКАТА

Специалната награда на публиката е наградата, присъдена от зрителите в рамките на ФИЛМОВАТА НАГРАДА „ЛУКС“. Не пропускайте да гласувате за един от трите филма преди 31 януари 2018 г.! Може би ще имате шанса да присъствате по покана на Европейския парламент на Международния филмов фестивал в Карлови Вари през юли 2018 г. и да обявите заглавието на филма, получил Специалната награда на публиката.

ГЛЕДАЙТЕ,
ОБСЪЖДАЙТЕ
И ГЛАСУВАЙТЕ!

@luxprize

#luxprize

LUX
PRIZE
.EU

РЕЖИСЬОР: Аманда Кернел

СЦЕНАРИЙ: Аманда Кернел

С УЧАСТИЕТО НА: Лене Сесилия Спарок, Мия Ерика Спарок, Май Дорис Римпи, Юлиус Флайшандерл, Оле Сари, Хана Алстрьом, Малин Крепин, Андреас Кундлер, Илва Густафсон

ОПЕРАТОРИ: София Олсон, Петрус Съвик

ПРОДУЦЕНТ: Ларс Г. Линдстрьом

ПРОДУКЦИЯ: Nordisk Film Production Sverige AB, Bautafilm AB, Digipilot AS, Nordisk Film Production A/S, Sveriges Television AB - SVT

ГОДИНА: 2016 г.

ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ: 110'

ЖАНР: Драма

ДЪРЖАВА: Швеция, Норвегия, Дания

ОРИГИНАЛНА ЕЗИКОВА ВЕРСИЯ: шведски, саами

Текстът е завършен през август 2017 г.

© Sophia Olsson

© Sophia Olsson